
HANKISS ILONA

PALCSÓ SÁNDOR OPERAÉNEKES

Palcsó Sándor (erdmmost.hu)

Ha Rád gondolok, a „Pelléas”, „Borisz Godunov” és a „János vitéz” előadása jelenik meg előttem. Három nagyon különböző alakításod, ami általad, minden alkalommal valódivá vált. Bűvészmutatvány lett volna? Ugye nem annak érezted?

Palcsó Sándor két arca:

Kukorica Jancsi (Kacsóh: János vitéz) és a Bolond (Muszorgszkij: Borisz Godunov /partnere: Begányi Ferenc/ (operett.network.hu /

- Amikor behívtak katonának, akkor úgy gondoltam, jobb énekelni, mint harcolni, ezért jelentkeztem a Honvéd művész-együttesbe. Felvettek. A „Rigoletto”-t mutattuk be. Érsek Marika, a kórus szólista részlegének korrepetitora, tanította be nekem Borsa szerepét. „Kisfiam, téged az Isten is

színpadra teremtett, boldogan előkészítenélek az operai pályára.” mondta. Kétségségetlenül tiltakoztam, önbizalmam nem volt, féltem ettől a pályától. De Marika győzött, tüneményes lelkiismeretességgel, szeretettel dolgozott velem. A próbaéneklés után csodák csodájára felvettek. 1957-től megindult tehát a nagyüzemi munka, egyre jobban megszerettem ezt az életet.

A Magyar Rádió stúdiójában: Palcsó Sándor Bozay Attila zeneszerzővel, utóbbi József Attila verseire írt Kiáltás című dalciklusának felvételekor, 1965
(Fotó: Szalay Zoltán) (momus.hu)

- A Honvéd művészegyüttes ontotta a jobbnál jobb énekeseket, kiváló ajánlólevelet adott a pályára: Réti József, Szőnyi Ferenc, Ilosfalvy Róbert, Nagy János és még sokan mások indultak el onnan.

- Zenei biztonságot szereztünk, ez az állandó agytorna nagyon megkönnyítette későbbi munkánkat. Nekem főleg a modern művek megoldásához adott nagy segítséget. Lassan ráállt a fülem, fejem, erre a zenére. A legnagyobb hálával az „Albert Herring” -nek tartozom. Fiatal voltam, ez a szerep színészilag, zeneileg rengeteg lehetőséget nyújtott. A Hamlet, a Lucifer, a Vizsgálóbíró... kivételes színskála még egy prózai színész számára is.

- A csúcspont a Pelléas volt.

- Ez a darab maga a csoda. Az Operaház történetének is kiemelkedő, megismételhetetlen produkciója volt.

- Számomra is emlékezetes ez az előadás, ebben mutatkoztam be, mint Yniold. A toronyfalon felkúszva, színpadi apám vállain állva kellett

belesnem az ablakon és elmesélnem, mi történik veletek, Pelléas-al és Mélisande-al, ott bent?

- Ezután a gyönyörű szerep után, végül karakter szerepeknek szenteltem az életemet. Számomra ez nem volt megalázó, mert így sok érdekes figura bőrébe bújhattam: Mime, Loge, a „Borisz Godunov” Bolondja a „Hovanscsina” Írnoka, a „Katerina Izmailova” részeg Muzsikja...Mindig arra törekedtem, hogy kiszedjem a szerepek zsírját.

- Hogyan?

- Emberfeletti fizikai és szellemi munkával. Először alaposan megrágtam a szöveget, értelmeztem, majd megpróbáltam a hangjegyeket rárakni. A rossz fordítások sokszor akadályozzák ezt a munkát. Ha jól olvasom az anyagot, akkor már tudom is kívülről, gyorsan tanulok.

Erkel: Hunyadi László - Meghalt a cselszövő (S. Palcsó, R. Ilosfalvy) (4:17)

Erkel Ferenc: Hunyadi László (Mi rémületes zaj-Meghalt a cselszövő) King László V - Sándor Palcsó László (V. László király, Hunyadi László: Ilosfalvy Róbert), vezényel:

Medveczky Ádám
(Erkel Színház, 1974)

Erkel: Hunyadi László - Aria of King László V (Sándor Palcsó ...) (3:12)

Erkel Ferenc: Hunyadi László (Hosszú az éj... Én, rabja képzeletnek)
V. László király szerepében Palcsó Sándor, vezényel: Medveczky Ádám
(Erkel Színház, 1974)

Kodály: Székely fonó - Most jöttem Erdélybe (Sándor Palcsó) (3:04)

A gazdag legény dala

Kodály: Székely fonó - El kéne indulni (Sándor Palcsó) (2:35)

Palcsó Sándor (Gazdag legény), vezényel: Kóródi András
Magyar Állami Operaház, 1982

A figurát keresem mindenütt, lesem, figyelem az embereket: hogy mozog egy púpos, egy nyomorék? A „Brankovics”-ban „megvakítottak”. Meg kellett lesnem, hogy jár egy vak, hogy tartja a fejét, mikor mások szavára figyel? Regényekben kerestem hasonló típusokat. Egy karakterszínész nem dolgozhat sablonokkal, sok élményt kell begyűjtenie, hogy legyen miből válogatnia. Igyekeztem mindig példamutató munkával kiugró produkciót létrehozni.

Erkel Ferenc: Brankovics György c. operájában Házy Erzsébettel (momus.hu)

- A rendezőtől mit vártál?

- Legyen társ, aki nem tekint kísérleti nyúlnek, akitől tudok tanulni, aki nem erőszakos. Fogadja el az én jó megoldásomat, építse be elképzeléseibe. Így válok én is alkotó partnerré.

- Kész a szerep, kezdődhet az előadás. Nyugodtan lépsz színpadra?

- Mindig volt, van lámpalázam. Talán azért tanultam annyit, mert biztos akartam lenni magamban. Nehogy arra keljen gondolnom, uramisten most mi következik? Még így is sokat szenvedtem előadás előtt, de mikor elkezdődött a játék, már hideg fejjel dolgoztam.

- S ha valami hiba csúszott a játékba, azt is hidegen ráztad le magadról?

- Nem, akkor egyenesen sírva fakadtam. A kis hibát is óriásinak képzeltem, amit talán a közönség észre sem vett. Bántott, mert mindent megtettem, hogy jól sikerüljön. Egész napom memorizálással telt el, ismételgettem, dúdoltam szerepemet egészen addig, míg le nem mostam magamról a festéket. De emberek vagyunk, így hibázunk néha. Engem nagyon megviselt a pálya, de talán azért sikerült néhány szép pillanatot létrehoznom.

- Kellenek ezek a kis botlások, elgondolkozások, így mélyül, gazdagodik a szerep. De azért jó, ha ilyenkor van valaki, aki átsegíti az embert a mélypontokon.

- Feleségem „kos érvekkel” mindig kiemelt ezekből a hangulatokból. Otthon több órás beszélgetés alatt elmondta a véleményét, amiből sokat tanultam. Közben vacsoráztam, s fél éjszaka már el is telt. Igen, a legőszintébb véleményt a házastárstól kapja az ember. Fiatal énekes koromban egy rádiófelvétel után feleségem így szólt hozzám: „Édesapám, úgy énekeltél, mintha fejjel lefelé lógtatok volna.” Egy világ omlott össze bennem. Később utánagondoltam, igaza volt, rossz voltam. Hiú, gyarló emberek vagyunk, az esik jól, ha zseniálisnak tartanak és kétségbeesünk, dühöngünk, ha rosszat írnak rólunk. Én nagyon szenvedek, ha bántanak. Férfiasan bevallom, legtöbb esetben összeszedtem magam és vissza is vágtam. Általában nem kollégákkal volt bajom, hanem a kicsit feljebbvalókkal.

Házy Erzsébet és Palcsó Sándor a Koldusoperában /Benjamin Britten - John Gay/
(momus.hu)

- Apró, jelentéktelen viták lehettek ezek, hiszen pályád során minden lehetőséget megkaptál, munkádat kitüntetésekkel elismerték, ennél többet nem kívánhat az ember. Vagy talán mégis?

- Egy furcsa nagy vágyam volt, ami nem teljesült. Úgy éreztem, hogy az Otello, a zeneirodalom legnagyobb karakterszerepe, bonyolult, fantasztikus személyiség. Démoni vágyak fűtik, tobzódnak indulatai. Nem szükséges bel canto hangon énekelni, csak talán az első felvonás duettjét. Óriási színészi lehetőség, a karakter színek hatalmas kavalkádja. Fáj, hogy ez a lehetőség bennem maradt

A Magyar Rádió stúdiójában pályatársaival., Szokolay Sándor Lalala című meseoperájának felvételén: Palcsó Sándor, Csengery Adrienne és Várhelyi Endre, 1970, (Fotó: Szalay Zoltán) (momus.hu)

S hadd beszéljek itt még egy mániákus ideámról. Olyan együttest szeretnék létrehozni, valódi művész egyéniségekkel, melyben egyik este X Jóska lenne a vezető szereplő, Y Péter a karakter énekes. A másik este megfordulna a szerepkör. Így mindenki meg tudná mutatni, mire képes, s az előadás nívója kiegyenlítődne.

- Ez az alapelv érvényesült az avignoni híres fesztiválon is. Nagyszerű színészek sora: Gerard Philipp, Jean Vilar, Maria Casares stb. Philipp egyik este Lorenzacciót, másnap egy rövidke szolga szerepet alakított. Így ott valóban csodálatos harmóniával valósult meg az optimális színház. Boldog vagyok, hogy láthattam.

- Nem lehet hosszútávon vezető szerepet énekelni. Fizikai képtelenség kiegyensúlyozott munkát nyújtani, pihenés nélkül. Helyes ökonómiára van szükség. De ne úgy kíméljenek minket, hogy szerepeinket elveszik, mert ezzel megölnek.

- A mai kezdők is csak főszerepet vállalnak szívesen.

- A számléletrát végig kell járni. Futóversenyre nem lehet akkor menni, amikor még járni se tud az ember. Sok aggódó fiatalot látni, nagy felelősség van a vállukon, mindent meg kell oldaniuk, amit rájuk bízunk.

- Amikor Te indultál, más volt a gyakorlat?

- Több időnk volt a fokozatos munkára. Az idősebb kollégák maguk közé fogadtak. Én felnéztem rájuk, figyeltem őket, meg akartam tőlük tanulni mindent, amit csak lehetett. Csodálattal néztem Nádasdy rendezéseit. Egy névsor a „Mesterdalnokok”-ból: Osváth, Simándy, Székely, Losonczy, Maleczky. Ebbe az előadásba kerülhettem be én, mint Dávid. Kedves emlékeim is vannak a „Nagyokkal” kapcsolatban.

Székellyel először a Szöktetésben kerültem össze. Bementem az öltözőjébe: „Mester, nagy öröm számomra, hogy önnel énekelhetek, nem szeretnék valami szamárságot csinálni, milyen kívánsága van?” „Figyeltem Magát eddig is, jól tudja szerepét, biztos vagyok benne, hogy kettőnkkel az előadáson baj nem lesz.”

Losonczy csodálatosan rajzolt, festett, maszkjait is egyedül készítette. Szerettem volna ellesni tudományát, ezért egyszer hozzá is bekopogtam. Kicsit félve, mert sokan barátságtalan, morózus embernek tartották. Kértem, engedje meg, hogy nézzem, hogy készül híres maszkja. Arca ellágyult, elhomályosodott a szeme, éreztem, jól esett neki a kérésem.

Svéd egyszer rosszhangulattal indított egy Rigoletto előadást. Hangja se szólt úgy, mint máskor. Odamentem hozzá jelenet közben: „Ezt a csodás technikát, ezt a fantasztikus tudást gyönyörűség hallgatni...” Tetszett neki a dicséret és a híres Cortigiani előtt odasúgta nekem. „Figyelj Sándorkám, most neked fogok énekelni”. Attól kezdve ragyogóan ment minden. Így tudta a szakmát, így tudott jól, vagy rosszul énekelni.

Gyurkovics is izgult, egyszer egy Rigolettóban így szólt: „Palcsókám, szorítson nekem, ez a kettes a magáé. „Nagy művésztől 10-t szoktam kapni az izgulásért” mondtam mosolyogva. Mária nagy művész volt, megadta a 10-t. Boldog vagyok, hogy ennek a nagy korszaknak részese lehettem. Ma is ebből élek.

- És ma?

- Valahogy összekuszálódott minden. Persze féltékenység mindig volt, hiszen mindenki arra vágyik, hogy este ő legyen a sztár. De ma valahogy szoprán irigyli a tenort, basszus az altot. Rossz hangulatban, érzelmi rendetlenségben

pedig nem lehet színházat játszani. Gyűlölet nem tarthat össze egy foci csapatot. Összjáték nélkül nincsen gól, az a játék viszont, ahol nincs gól, nem ér semmit.

- Néha az a vád ér bennünket, hogy emlékeink kiszínesedtek, hogy az úgy nevezett „arany korszakot” ifjúságunk lelkesedése teremtette csupán. Kevés kezünkben a bizonyíték, egy-egy rossz minőségű lemez és sok-sok rajongó elbeszélés, amelyek mindegyike számunkra nagyszerű emléket kelt. Sajnos munkánk fájdalmas sorsa a megismételhetetlenség. De folytassuk történeted ott, ahol pályád töretlen vonala hosszabb időre megszakadt.

- Jó kis figyelmeztetéseket kaptam a Jóistentől, kemény betegségeken estem át. Nyugdíjba mentem. A régi intenzitással nem tudnék dolgozni már, csak olyan munkát vállalok, ami nem erőltet meg. Mégis ott vagyok a pálya szélén.

- Nagyon megváltozott az életed? A tiltások, az önkímélet kényszere nem kísért már?

- Sose kíméltem magam, próbáltam úgy élni, mint egy civil ember. Részt kellett vállalnom a házi teendőkből, család apa-anya voltam egy személyben, feleségem sokat betegeskedett. Mostam, vasaltam, reggel ébresztettem a fiamat, reggelit készítettem, indultam bevásárolni. Nehéz színházi feladatomra így töltöttem fel. Persze előadás előtt nem fárasztottam ki magam.

A Csuka Zoltán könyvtárban (erdmmost.hu)

Mikor túl voltam a munkán és kis szabadidőm volt, igyekeztem nagyon szeretni az életet, jól enni, inni, nótázgatni tábortűz mellett, kis nyaralóban

kertészkedni. Két helyen voltam található mindig, a színházban és otthon. Olyan nem volt, hogy valahol vagyok. Legfeljebb az unokámnál.

- Baráti kör?

- A mai élet valójában alkalmatlan arra, hogy igazi baráti kapcsolatok létrejöjjenek. Azért vannak barátaim, például a „Pécsi Öregdiákok.”

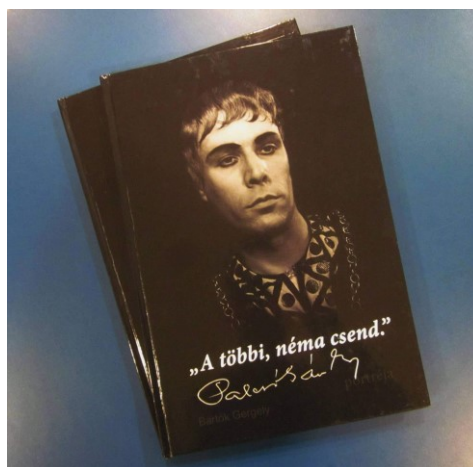
- Kik ezek? Igen emlékszem, híres társaság volt.

- Pécsset végzett jogászok, orvosok, akik szórakoztató csoportot alakítottak. Remek társaság. Elég gyakran találkozunk születés-névnapokon, nyári szabadságidőben. Sajnos sokan haltak meg már közülük.

- Felszabadult időddel, hogy sáfárokodsz?

- Megbűvölten bámulom a tévét, ez változatlanul nagy csoda számomra. Nem szívesen mozdulok ki a házból. A rádióval most is jó a kapcsolat, sokat koncertezem. A tespedés nem nekem való.

- Most is az öltözőben ülünk, jelenetre várva. A fali mikrofonon át beszűrődnek Borisz hangjai. Én a cárevics arany jelmezében, rajtad a „bölcs” Bolond rongyruhája. Sokszor voltunk partnerek a színpadon. A legkedvesebb emlék mégis talán a „János vitéz.” Egyformán hittük a mesét, komoly felnőttként játszottunk, sírtunk, nevtünk. Boldogok voltunk a játékban és reméltük, hogy ez az érzés túljut a rivaldán és találkozik a közönséggel.

Bartók Gergely portré-könyve Palcsó Sándorról

Hankiss Ilona vagyok, aki a Zeneművészeti Főiskola kitüntetéses diplomával való elvégzése után – miniszteri rendelet szerint – gyakorló éveimet a debreceni Csokonai Színház magánénekesi pályám 20 év alatt kiteljesedett. Szerepeim sorából néhány: Mozart: Szöktetés a szerájból - Blonde Mozart: Figaro házassága – Susanna / Cherubin Mozart:A varázsfuvola-Pamina Donizetti: Don Pasquale-Norina Beethoven: Fidelio-Marzellina, Flotow: Márta Verdi: Rigoletto-Gilda Az álarcosbál- Oszkár Puccini: Bohémélet-Mimi . Külföldi vendéggjátékaim: Parma, Reggio Emilia, Roma, Milano, Stockholm, Prága és kiküldetés az avignoni Ifjúsági Színházi Fesztiválra. Oratórium-dal koncertek, TV-játékok, rádió szereplések; Egyetemi színpad: „Hallom Amerika hangját” Zenés est a pionír kor dalainak, költészetének bemutatásával / közreműködés, szerkesztés, rendezés /; Francia est a Vár „Korona Pódium”-ban... Az ELTE Zenei Tanszékén docensi beosztásban, magánének mellett, operatörténeti drámajáték speciálkollégiumot vezettem. Az „Operaélet” című legendás művészeti folyóiratban kollégáimmal „Az opera fény árnyékában” címmel készített interjúim a parlandóbeli megjelenése után előre láthatólag könyv formájába is olvashatók lesznek. Kitüntetésem: Liszt Ferenc-díj, „A Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje”.